UG/II/SANS/H/V/16(New)

2016

SANSKRIT

[Honours]

PAPER – V

Full Marks : 90

Time : 4 hours

Answer all questions

The figures in the right hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

[NEW SYLLABUS]

1. वैदिकदेवतारूपेण इन्द्रस्य वैशिष्ट्यं व्याख्यायताम् । 10

अथवा

अक्षसूक्ते उपलब्धा कितवस्य अवस्था व्याख्येया ।

2. सायणदिशा सुरगिरा देवनागरलिप्या कस्यचिदेकस्य मन्त्रस्य व्याख्या कार्या — 6

(*i*) अग्निना रयिमश्नवत्
पोषमेव दिवेदिवे ।
यशसं वीरवत्तमम् ।।

(*ii*) यो जात एव प्रथमो मनस्वा-
न्देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां
नृम्णस्य मह्ना स जनास इन्द्रः ।।

(*iii*) अहं राष्ट्री संगमनी वसूनां
चिकितुषी प्रथमा यज्ञियानाम्
तां मा देवा व्यदधुः पुरुत्रा
भूरिस्थात्रां भूर्यावेशयन्तीम् ।।

3. अधोनिर्दिष्टासु भाष्यपंक्तिषु काचिदेका व्याख्येया सुरगिरा देवनागरलिप्या च — 6

(*i*) अग्नीषोमप्रणयने 'उपत्वाग्ने' इत्यादिकोऽनुवचनीयस्तृचः ।

(*ii*) संसवे निष्केवलये निबिद्धानीयस्य पुरस्ताद् 'यो जात एव इति शंसेत् ।

(*iii*) वरूणप्रघासेषु कायस्य हविषो हिरण्यगर्भ इत्येषा याज्या ।

4. Q.No.2 (*i*) प्रश्नस्थितस्य मन्त्रस्य पदपाठः साधनीयः। 4

5. अधोलिखितानां पदानां यथेच्छं द्वयोः व्याकरणगता टिप्पणी लेख्या— 2 × 2

एमसि, अनुमाद्यासः, पाजः, उपासते ।

6. शतपथब्राह्मणान्तर्गतायाः मनुमत्स्यकथायाः विषयवस्तु वर्णनीयम् । 5

7. (क) वैदिकसाहित्ये ईशोपनिषदः स्थानं विवेचनीयम् । 10

अथवा

उपनिषद् इति शब्दस्य कोऽर्थः ? मूलवक्तव्यमनुसृत्य ईशोपनिषदः शिक्षा विवेचनीया ।

(ख) अधोलिखितयोः मन्त्रयोः कस्यचिदेकस्य व्याख्या कार्या— 6

(*i*) असूर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः ।
तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः ।।

(*ii*) अन्धं तमो प्रविशन्ति येऽविद्यामुपासते ।
ततो भूय इव ते तमो य उ विद्यायां रताः ।।

(ग) अधोलिखितेषु प्रश्नेषु यथेच्छं चतुर्णामुत्तरं सुरगिरा देवनागरलिपया च प्रदेयम्— 1 × 4

(*i*) ईशोपनिषदः उत्सः कः भवति ?

(*ii*) का उपनिषद् 'मन्त्रोपनिषद्' इति परिचिता ?

(*iii*) विद्याशब्देन किं बोध्यते ?

(*iv*) 'नान्यथेतोऽस्ति' इत्यस्य विसन्धि–रूपं लेख्यम् ।

(*v*) ईशोपनिशदि कति मन्त्राः ?

(*vi*) ईशोपनिषद् इति नामकरणं कथं जातम् ?

8. (क) कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं कार्यम्— 10

(*i*) वैदिकभाषायाम् असमापिका क्रियायाः वैशिष्ट्यं व्याख्यायताम् ।

(*ii*) वैदिकवाङ्मये विविधतुमर्थप्रयोगा व्याख्यातव्याः ।

(ख) ससूत्रं यथेच्छं एकस्य व्याकरणदिशा स्वर–साधन–प्रक्रिया प्रदर्शनीया— 5

दीदिविम्, देवयन्तः, क्रन्दसी ।

9. ऋग्वेदीयसंवादसूक्तमवलम्ब्य कश्चित् निबन्धः रचनीयः । 10

अथवा

ब्राह्मणसाहित्यस्य गुरुत्वं वैशद्येनोपस्थ्याप्यताम् ।

10. (क) कस्यचिदेकस्य टिप्पणी कार्या— 5

सर्वाणुक्रमणी, निरुक्तम्, कठोपनिषद् ।

(ख) अधोलिखितेषु प्रश्नेषु यथेप्सितं पञ्चानामुत्तरं सुरगिरा देवनागरलिप्या च प्रदेयम्— 1 × 5

(*i*) ऋचः लक्षणं किम् ?

(*ii*) को नाम विनियोगः ?

(*iii*) वैदिकं छन्दः कतिविधं भवति ?

(*iv*) को नाम प्रचयः ?

(*v*) अथर्ववेदीयं ब्राह्मणं किमस्ति ?

(*vi*) सजनीयं सूक्तं किं भवति ?

(*vii*) 'अग्निमील' इत्यनेन कस्य वेदस्य आरम्भः ?